

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Lp Ülle Madise
Õiguskantsler
info@oiguskantsler.ee

27.03.2018 nr 1-8/172

Lp Urmas Reinsalu
Justiitsministeerium
info@just.ee

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 314¹ lg 1 rakenduspraktika

Advokatuuri hinnangul on tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) 314¹ lg 1 rakenduspraktika põhiseadusvastane. Vajalik on regulatsiooni sõnastuse täpsustamine selliselt, et oleks üheselt selge, et menetluskäikude kättetoimetamine viidatud sätte alusel peaks olema erandlik, mitte esmane kättetoimetamise viis. Enne tuleks kohtul üritada menetluskäikude saajale muid viise kasutades tegelikult üle anda.

Advokatuur esitas 27.02.2017 õiguskantslerile taotluse TsMS § 314¹ osas põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse alustamiseks. Advokatuur leidis, et viidatud norm on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega, kuivõrd menetluskäikude automaatne kättetoimetatus lugemine rikub isikute, sh advokaatide, õigust tõhusale kohtumenetlusele ning õigust olla oma kohtuasja arutamise juures ja poolte protsessuaalse võrdsuse põhimõtet. Õiguskantsler leidis, et viidatud norm ei ole ilmselgelt põhiseadusega vastuolus, märkides et põhiseadusvastaseks võib kujuneda normi rakenduspraktika ning sellisel juhul saab õiguskantsler kasutada tema pädevuses olevaid vahendeid seadusmuudatuse esilekutsumiseks.

Samale seisukohale asus ka Justiitsministeerium, kes leidis, et TsMS § 314¹ rakendamine ei sea ohtu õigust saada kohtult õiguskaitset ning ei põhjusta ebavõrdsust kohtumenetluses. Võimalik probleem ei seisne õigusnormide põhiseadusele vastavuses, vaid selles, kuidas neid võidakse kohtupraktikas rakendada (s.o milliste eelduste olemasolul ja millisele isikule on võimalik saatmisega kättetoimetamist kasutada). Sarnaselt õiguskantslerile pidas Justiitsministeerium oluliseks TsMS § 314¹ kohaldamise praktika jälgimist ning märkis, et on valmis probleemide ilmnemisel kaaluma regulatsiooni sõnastuse täpsustamist.

Riigikohus on TsMS 314¹ lg 1 rakendamise kohta oma 09.03.2016 määruses tsiviilasjas nr 3-2-1-189-15, p 13 märkinud järgmist: „Sarnaselt TsMS 36. peatükis reguleeritud kättetoimetamise erijuhtudele on ka TsMS § 314¹ lg 1 puhul tegemist nn kättetoimetamisfiktsiooniga, mil seadus loeb kättetoimetamise toimunuks sõltumata dokumendi tegelikust üleandmisest. Seda õigustab mh menetluse seiskumise vältimise vajadus

Rävala pst 3
10143 TALLINN
Reg kood 74000027

Tel 662 0665
Faks 662 0677
E-post: advokatuur@advokatuur.ee

Konto EE871700017002181978
Luminor Bank AS

nt juhul, kui menetlusosaline hoidub dokumentide vastuvõtmisest (vt Riigikohtu 15. veebruari 2012. a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-168-11, p 12). Samas on õigustatud kostja II viide, et TsMS § 314¹ lg 1 rakendamine ei tohiks üldjuhul olla esmane, vaid erandlik menetluskäsitluste kättetoimetamise viis. Enne tuleks kohtul üritada menetluskäsitlust saajale muid viise kasutades tegelikult üle anda.

TsMS § 314¹ lg 1 järgi võib menetluskäsitluste saatmisega kätte toimetada juhul, kui:

- menetluskäsitlust on saajale samas kohtumenetluses kätte toimetatud;
- kättetoimetamiseks kasutatakse varem kasutatud aadressi või sidevahendi andmeid;
- saajale saadetakse menetluskäsitlust või teave menetluskäsitluste kättesaadavaks tegemise kohta;
- menetluskäsitluste või teabe saatmisest on möödunud kolm tööpäeva.“.

Advokatuuri liikmetelt saadud tagasiside kohaselt kasutavad kohtud TsMS § 314¹ lg-ga 1 loodud võimalust lugeda menetluskäsitlust kättetoimetatuks üksnes selle saatmisega esimese valikuna. Kohtud on TsMS § 314¹ lg 1 kohaldamisel läinud isegi nii kaugele, et loevad kohtu kirja esmakordsel edastamisel TsMS § 314¹ lg 1 alusel kättetoimetatuks saatmise hetkest alates. Advokatuurini on jõudnud järgmised näited TsMS 314¹ lg 1 rakenduspraktika kohta:

- Tsiviilasjas nr 2-17-7115 (asja menetles Pärnu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *TsMS § 314-1 lg 1 alusel loetakse käesolev menetluskäsitlust saatmisest kolme tööpäeva möödumisel saajatele kättetoimetatuks.*
- Tsiviilasjas nr 2-12-18920 (asja menetles Pärnu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Vastavalt Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 314' lg 1-3 sätestatu analoogiale loeme määruse teile kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel saatmisest Teie ametlikule aadressile.*
- Tsiviilasjas nr 2-14-23155 (asja menetles Harju Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Kohus edastab käesoleva e-kirjaga kohtukutse ning märgib ühtlasi, et kui pooled ei kinnita kutse kättesaamist, siis kohus loeb kohtukutse tulenevalt TsMS § 3141 lg 2 kättetoimetatuks 3 tööpäeva möödudes alates e-kirja saatmisest.*
- Tsiviilasjas nr 2-18-2127 (asja menetles Pärnu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Vastavalt Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 314' lg 1-3 sätestatu analoogiale loeme määruse teile kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel saatmisest Teie ametlikule aadressile.*
- Tsiviilasjas nr 2-17-14866 (asja menetles Pärnu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Vastavalt Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 314' lg 1-3 sätestatu analoogiale loeme määruse teile kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel saatmisest Teie ametlikule aadressile.*
- Tsiviilasjas nr 2-15-1061 (asja menetles Tartu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *TsMS § 314-1 (1) alusel loeb kohus käesoleva kirja ja sellega edastatud dokumendi kättetoimetatuks.*
- Tsiviilasjas nr 2-16-18920 (asja menetles Tartu Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *TsMS § 314-1 (1) alusel loeb kohus käesoleva kirja ja sellega edastatud dokumendi kättetoimetatuks.*
- Tsiviilasjas nr 2-17-3812 (asja menetles Harju Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Kohus edastab eelnimetatud dokumendi/d Teile tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 314' lg 2 alusel e-posti teel ning loeb selle/need kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel, s.o 28.11.2017.*
- Tsiviilasjas nr 2-17-15323 (asja menetles Harju Maakohus) märkis kohus kirja

esmakordsel saatmisel: *Kohus hoiatab Teid, et kohtudokumendi kättesaamise kinnituse mitteedastamisel, loeb kohus Teile TsMS § 314 primm lg-st 2 tulenevalt antud dokumendi kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel.*

- Tsiviilasjas nr 2-17-17065 (asja menetles Harju Maakohus) märkis kohus kirja esmakordsel saatmisel: *Kohus hoiatab Teid, et kohtudokumendi kättesaamise kinnituse mitteedastamisel, loeb kohus Teile TsMS § 314' lg-st 2 tulenevalt antud dokumendi kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel.*

Advokatuurini on jõudnud mõned näited advokaatidele või Eesti Advokatuurile saadetud dokumentide kohta. Samas ei toimetata TsMS 314¹ lg 1 alusel dokumente kätte ainult advokaatidele, vaid kõigile menetlusosalistele, sh isikutele, kelle jaoks kohtus käimine ei ole tavapärane. Riigi Teataja kohtulahendi [otsingufunktsiooni](#) kasutades võib leida hulgaliselt näiteid TsMS § 314¹ lg 1 rakenduspraktika kohta. Kohtulahenditest nähtub, et TsMS 314¹ lg 1 rakenduspraktika on ebaühtlane.

Mõistmaks kui ulatuslikult välditakse menetluskäitumise vastuvõtmist, palus advokatuur Justiitsministeeriumilt statistikat selle kohta, kui kaua kestab tavapäraselt menetluskäitumise vastuvõtmine e-toimikus. Justiitsministeeriumi saadetud statistika kajastab perioodi vahemikul 02.10.2017-01.02.2018. Kokku toimetati sel perioodil kätte 45 575 menetluskäitumist. Viidatud perioodil kestis ühe menetluskäitumise vastuvõtmine keskmiselt 2,1289 päeva. 39 907 korral kestis menetluskäitumise kättetoimetamine vähem kui viis päeva, kusjuures keskmine kättetoimetamise aeg oli 0,75 päeva. Seega üksnes arvuliste näitajate põhjal ei tundu e-toimiku näitel dokumentide vastuvõtmise probleem üldiselt terav.

5 668 korral kestis menetluskäitumise kättetoimetamine rohkem kui viis päeva (keskmine kättetoimetamise aeg oli 16,2297). Esitatud statistikas on eraldi välja toodud, et rohkem kui 274 juhul kestis menetluskäitumise kättetoimetamine rohkem kui 37 päeva. Sellise statistika põhjuseks võib olla infosüsteemi vead või advokaatide eemalolek haiguse, puhkuse vmt tõttu, kuid ei saa välistada, et ka advokaatide pahatahtlik käitumine. Selleks, et advokatuur saaks välja selgitada viivitamise tegelikud põhjused, tuleks iga juhtu eraldi uurida. Kohtumenetluste pahatahtliku viivitamise takistamiseks ja dokumentide kättesaamisest teadlikult hoiduvate advokaatide distsiplineerimine on vajalik, kuid selleks kasutatavad vahendid ei tohi kahjustada korrektselt käituvate menetlusosaliste õigusi ja huve.

Edastame koos käesoleva pöördumisega menetluskäitumise vastuvõtmise statistika. Statistikaga tutvudes tuleb silmas pidada, et see kajastab ka topelt-kättetoimetamisi, mis õiguslikult ei oma tähtsust menetluse ja tähtaegade kulgemisele- näiteks teisele esindajale kättetoimetamine juhul, kui esimesele esindajale on menetluskäitumise juba kätte toimetatud. Samuti kajastuvad statistikas vead sellest, et muul viisil kättetoimetamine ei ole kantud e-toimikusse. Sellisel juhul ei oma e-toimikus kajastuv kättetoimetamise aeg õiguslikku tähtsust. Lisaks kajastuvad statistikas juhtumid, kus advokaat on teatanud oma esinduse lõppemisest, kuid sellele vaatamata jätkab e-toimiku süsteem talle dokumentide edastamist. Sellisel juhul ei saa advokaat menetluskäitumise volituste puudumise tõttu vastu võtta.

Esitatud statistika ei kajasta tegelikku olukorda ja ei anna õiget ülevaadet sellest, kui ulatuslik on menetluskäitumise vastuvõtmise probleem. Nii TsMS § 314¹ vastuvõtmise ajal kui ka praegusel hetkel puudub adekvaatne ülevaade sellest, kui palju on neid juhtumeid, kus kättetoimetamine on ka tegelikult sisuline või õiguslik probleem kohtumenetlusele. Kuna

probleemi kirjeldamisel on kasutatud statistikat, mis ei kajasta tegelikku olukorda, on loodud

ekslik ettekujutus probleemist, mis oli ja on tegelikkuses ilmselt palju väiksem.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Leen Eenpalu
Kantsleri kohusetäitja

Lisa: AET menetlusedokumentide vastuvõtmise statistika

Katrin Kose, katrin.kose@advokatuur.ee